

Územní studie regionu MAS Moravský kras

Kulturní památky

MAS Moravský kras

MAS Moravský kras, říjen – listopad 2009

Úvod

Cílem této studie je zmapování kulturních památek, národních kulturních památek a dalších významných objektů na území Místní akční skupiny MAS Moravský kras. Jejich členění bude rozděleno do 4 skupin: národní kulturní památky, kulturní památky, památkové rezervace, památkové zóny, ochranná pásma.

Základní právní dokument zabývající se kulturními památkami je zákon č. 20/1978 Sb., o státní památkové péči ve znění pozdějších předpisů.

Tento zákon rozděluje památky na:

- kulturní památky (KP),
- národní kulturní památky (NKP),
- památkové rezervace (PR),
- památkové zóny (PZ)
- a ochranná pásma (OP).

Ostatní pojmy používané pro členění památek jako městská, vesnická památková rezervace (MPR, VPR), městská, vesnická památková zóna (MPZ, VPZ), krajinná památková zóna (KPZ), archeologická rezervace (AR) jsou pojmy pomocné.

Evidence kulturních památek

Kulturní památky se v ČR evidují v Ústředním seznamu kulturních památek (ÚSKP). Tento seznam vede Národní památkový ústav. Výpis z tohoto seznamu je ze zákona podkladem pro evidenci KP v krajích a obcích. Zjednodušená verze ústředního seznamu je přístupná na internetu v aplikaci MonumNent. Tato aplikace byla využita při vytváření této studie.

Je však důležité konstatovat, že ÚSKP vzhledem k historii vzniku obsahuje řadu nedostatků a nepřesností, jejichž napravení vyžaduje čas. V seznamu nejsou zapsány všechny památky, místy jsou uvedeny nepřesné popisné údaje atd. Musíme si být teda vědomi, že tato práce může obsahovat určité nepřesnosti.

Seznam kulturních památek na území Jihomoravského kraje je také uveřejněn na portálu odboru kultury a památkové péče Jihomoravského kraje. Tento portál je doplněn o další památky, které ÚSKP nejsou evidovány nebo v ÚSKP jsou evidovány pod jednou památkou. Je navíc doplněn o další údaje k evidovaným kulturním památkám. Tento portál byl rovněž využit při vytváření této studie.

Národní kulturní památky

Na území MAS Moravský kras se nachází dvě národní kulturní památky. Jedná se o Poutní kostel Jména Panny Marie ve Křtinách a zámek Rájec nad Svitavou.

Tabulka č. 1 - Národní kulturní památky

Název NKP	Obec	Zapsána od
Poutní kostel Jména Panny Marie ve Křtinách	Křtiny	28. 4. 2008
zámek Rájec nad Svitavou	Rájec-Jestřábí, č.p. 1	28. 3. 2001
Zdroj: NPÚ, MonumNet		

zámek Rájec nad Svitavou

Rokokově klasicistní zámek zaujme především jedinečnou architekturou, na Moravě zcela ojedinělou a přepychově vybavenými interiéry knížecí rodiny Salmů. Z bohatých sbírek pak vyniká rozsáhlá kolekce orientálního porcelánu a proslulá zámecká knihovna s 60 000 svazky. Zámecká obrazárna obsahuje díla předních evropských malířů baroka a romantismu. Tradici zámeckého zahradnictví dokazuje rozlehlý anglický park a každoroční tematické výstavy květin v historických sálech zámku. Novodobou tradici tvoří noční prohlídky zámku.

Poutní kostel Jména Panny Marie ve Křtinách

Monumentální barokní areál jednoho z nejnavštěvovanějších poutních míst na Moravě, mistrně zasazený do krajiny, vznikl podle projektu J. B. Santiniho. Poutní tradice se váže ke gotické soše Madony, umístěné na hlavní oltáři. V okolních lesích se nachází Lesnický Slavín, arboretum s řadou pomníků.

Památkové rezervace, památkové zóny a ochranná pásma

Na sledovaném území se nachází jedna památková rezervace: Stará huť v Josefovském údolí u Olomučan. A dvě ochranná pásma: větrný mlýn v Ruprechtově a dům č.p. 27 v Ježkovicích.

Tabulka č. 2 - Památkové rezervace, památkové zóny a ochranná pásma

Název památky	Obec	Den prohlášení	Typ památky
Stará Huť v Josefovském údolí u Olomučan	Olomučany	21. 12. 1987	PR
větrný mlýn	Ruprechtov	19. 9. 1994	OP
venkovský dům, č.p. 27	Ježkovice	23. 10. 1997	OP

Zdroj: NPU MonumNet, Kultura a památková péče Jihomoravského kraje

Památkové rezervace

Stará Huť v Josefovském údolí u Olomučan, soubor technických památek

Státní technická památka se třemi obnovenými pecemi, modelárnou Kameňák a hutním hostincem Švýcárna.

Objekty Staré huti jsou umístěny v Josefovském údolí u Křtinského potoka přibližně 3 km východně od Adamova.

Objekty Staré huti jsou pozůstatkem hutnického komplexu, který zde nechal počátkem 18. století vybudovat kníže Jan Adam z Liechtensteina. Vysoká pec byla vystavěna v roce 1732, koncem 18. století pak byla přestavěna. Podnik se zaměřoval na výrobu pro armádu.

Koncem 19. století však byl pro nerentabilitu uzavřen. V roce 1971 byla zahájena rekonstrukce areálu, který později převzalo Technické muzeum v Brně. Dominantou celého areálu je vysoká dřevouhelná železářská pec, jejíž mohutná stavba o základně 12 x 12 m dosahuje desetimetrové výše. Expozici doplňují dvě menší pece na pálení vápna, rampy, bývalá modelárna nazývaná Kameňák a obytná budova. V budově bývalé modelárny je instalována expozice Železářství střední části Moravského krasu. Přízemí budovy je věnováno počátkům metalurgie železa, v poschodí je pozornost zaměřena na vysoké pece, které byly v Moravském Krasu budovány od poloviny 17. století, a zvláště pak vlastnímu objektu a provozu hutě. Jsou zde instalovány modely, z nichž mnohé jsou pohyblivé, ukázky místních rud, archeologické nálezy, litinové výrobky atd. Součástí aktivit Technického muzea v Brně jsou experimenty taveb v replikách slovanských železářských pecí, které byly odkryty v okolí na více jak patnácti lokalitách. V areálu vzniká i muzeum kusových železářských pecí pod širým nebem. Další zajímavé informace o této kulturní památce se můžete dozvědět třeba.

Ochranná pásma

Ochranné pásmo větrného mlýna v Ruprechtově

Obce: Ruprechtov

Jde o ochranné pásmo pro objekt větrného mlýna v Ruprechtově, který je zapsán v Ústředním seznamu kulturních památek pod rejstříkovým číslem – 3818. Větrný mlýn Ruprechtov je technické dílo, vybudované ve třetí čtvrtině 19. století jako užitková, třípatrová, válcová stavba. Střecha mnohoúhelného komolého jehlanu je ukončena plošinou, na které bylo ve druhé polovině 20. let instalováno větrné kolo unikátní konstrukce – prstencová větrná turbína se žaluziemi. Předlohou jí byla Halladayova turbína ze Severní Ameriky.

Ochranné pásmo domu č.p. 27 v Ježkovicích

Obec: Ježkovice

Nemovitá kulturní památka - stavení č.p. 27 v Ježkovicích je dokladem lidového stavitelství. Zřízením ochranného pásma kolem této kulturní památky se sleduje zvýšení ochrany nejen památky samotné, ale i jejího okolí a celkového prostředí. Dům č.p. 27 je zděný dům se stodolou, dokumentující staré techniky stavby z přírodních materiálů. Je tu použita hlína (nepálené cihly pro stavbu obytného stavení a pilíře z nepálených cihel u pilířové stodoly), dřevo (bednění - peření z prken u stodoly) a sláma (došková krytina na obytném stavení i stodole). Zřízením ochranného pásma kolem nemovité kulturní památky - stavení č.p. 27 v Ježkovicích, se rovněž sleduje zvýšení ochrany této památky před případnými nepříznivými vlivy z nejbližšího okolí a před rušivými zásahy, zvláště při stavebních změnách v území, vymezeném ochranným pásmem.

Kulturní památky

V této práci je uveden pouze seznam nemovitých kulturních památek na území MAS Moravský kras. Movité kulturní památky se z bezpečnostních důvodů neuveřejňují.

Celkové množství kulturních památek

Dle aplikace MonumNet a portálu odboru kultury a památkové péče Jihomoravského kraje je na území MAS Moravský kras celkem 151 nemovitých kulturních památek. Z toho 53 kulturních památek se nachází v mikroregionu Moravský kras, 45 kulturních památek v mikroregionu Drahanská vrchovina, 26 kulturních památek v mikroregionu Protivanovsko, 14 kulturních památek v mikroregionu Časnýř a 13 kulturních památek v mikroregionu Černoohorsko.

Kulturní památky podle druhu:

Na území MAS Moravský kras se nachází: 5 božích muk, 17 kostelů, 7 kapliček, 25 křížů, 4 zámky, 5 hradů, 4 zvonice, 25 soch, 5 far, 5 větrných mlýnů, 12 venkovských usedlostí, 8 domů, 4 parky, 4 pomníky, 2 vily, 1 hřbitov, 1 tvrz, 1 náhrobek, 1 kašna, 1 křížová cesta a ostatní kulturní památky.

Kulturní památky podle stavu:

U 114 ze 151 kulturních památek MAS MK byl zjištěn jejich stav. Hodnocení (1 - velmi dobrý stav) obdrželo 16 památek (14,0%), hodnocení (2 - dobrý stav) obdrželo 52 památek (45,6%), hodnocení (3 - průměrný - kritický stav) obdrželo 41 památek (36%) a hodnocení (4 - velmi špatný stav) obdrželo 5 památek (4,4%).

Tabulka č. 3 – Seznam kulturních památek v mikroregionu Moravský kras

Název KP	Obec (místo)	Ulice nám./umístění	Památkou od	Stav
boží muka	Bukovina	při cestě do Křtin	3. 5. 1958	2
kostel Nanebevzetí P. Marie	Bukovinka		3. 5. 1958	2
kaple hřbitovní, zřícenina	Bukovinka		3. 5. 1958	2
kříž	Habrůvka	u kovárny	3. 5. 1958	1
rovinné neopevněné sídliště Býčí skála, archeologické stopy	Habrůvka		3. 5. 1958	
hrad Holštejn, zřícenina	Holštejn		3. 5. 1958	
kaple sv. Anny	Hostěnice	na kopci Hrádku	3. 5. 1958	2
zvonice	Hostěnice	náves	3. 5. 1958	1
kostel sv. Petra a Pavla	Jedovnice		3. 5. 1958	3
kříž	Jedovnice	v Chaloupkách	3. 5. 1958	4
kříž	Jedovnice	u kostela		2
socha sv. Jana Nepomuckého	Jedovnice	na návsi	3. 5. 1958	2
fara	Jedovnice, č.p. 38		3. 5. 1958	3
fara čp. 72	Křtiny			3
kostel Jména P. Marie, poutní areál	Křtiny		3. 5. 1958	2
kaple sv. Anny	Křtiny			3
park u zámku	Křtiny	u zámku		3
socha P. Marie	Křtiny	u hřbitova	3. 5. 1958	3
zámek	Křtiny			2
kostel Narození P. Marie	Lipovec		3. 5. 1958	3
socha sv. Jana Nepomuckého	Lipovec			2
kostel sv. Mikuláše	Němčice		11. 5. 1994	2
kříž	Němčice	u silnice do Sloupu	3. 5. 1958	2
větrný mlýn	Němčice, č.p. 79		3. 5. 1958	2
hrad Čertův hrádek, zřícenina	Olomučany		3. 5. 1958	
hrad Nový hrad, zřícenina a archeologické stopy	Olomučany		3. 5. 1958	3
železniční tunel	Olomučany		3. 5. 1958	2
kříž	Ostrov u Macochy		3. 5. 1958	2
socha Krista	Ostrov u Macochy		3. 5. 1958	2
socha sv. Jana Nepomuckého	Ostrov u Macochy	na návsi	3. 5. 1958	2
větrný mlýn	Ostrov u Macochy, č.p. 120		3. 5. 1958	3
areál budov v předzámčí – dolní zámek	Rájec – Jestřábí			3
kostel Všech svatých	Rájec-Jestřábí		3. 5. 1958	2
fortna u zámku	Rájec-Jestřábí			3
kočárna u zámku	Rájec-Jestřábí			3
kříž	Rájec-Jestřábí	při silnici do Ráječka	3. 5. 1958	4

kříž	Rájec-Jestřábí	při silnici do Petrovic	3. 5. 1958	4
park u zámku	Rájec-Jestřábí			3
pozemky státního zámku (část areálu SZ Rájec nad Svitavou 1) domek zahradníka čp. 2, p.č. st. 58, 2) skleník s pozemkem p.č. st. 60, 3) pozemek p.č. 59)	Rájec-Jestřábí			3
socha archanděla Rafaela	Rájec-Jestřábí		3. 5. 1958	2
socha sv. Floriána	Rájec-Jestřábí	Havlíčková	3. 5. 1958	2
zámek Rájec nad Svitavou	Rájec-Jestřábí, č.p. 1		3. 5. 1958	3
kříž	Rudice		3. 5. 1958	1
větrný mlýn	Rudice, č.p. 90		3. 5. 1958	3
kříž	Senetářov	při kapli	3. 5. 1958	2
socha sv. Josefa	Senetářov		3. 5. 1958	2
venkovská usedlost	Senetářov, č.p. 32		3. 5. 1958	2
kostel P. Marie Bolestné	Sloup		3. 5. 1958	3
hřbitov Salmů	Sloup		3. 5. 1958	2
jeskyně Kůlna, archeologické stopy	Sloup		3. 5. 1958	
fara	Sloup, č.p. 5		3. 5. 1958	3
kříž	Šošůvka		27. 4. 2001	3
kříž z roku 1855	Šošůvka	u čp. 11	3. 5. 1958	3
Zdroj: NPU – MonumNet, portál odboru kultury a památkové péče JMK				

Tabulka č. 4 – Seznam kulturních památek v mikroregionu Dražanská vrchovina

Název KP	Obec (místo)	Ulice nám./umístění	Památkou od	Stav
kostel sv. Vavřince	Drnovice		3. 5. 1958	2
boží muka	Drnovice	Při č.p. 508	3. 5. 1958	2
boží muka	Drnovice	při silnici na Vyškov	3. 5. 1958	1
kříž	Drnovice	při silnici do Ježkovic	3. 5. 1958	2
socha sv. Floriána	Drnovice	před kostelem		2
socha sv. Jana Nepomuckého	Drnovice	před kostelem		2
památník II. světové války	Ježkovice	u lesa	3. 5. 1958	2
výšinné opevněné sídliště - hradiště Na zbitých, archeologické stopy	Ježkovice		3. 5. 1958	2
výšinné opevněné sídliště - oppidum, archeologické stopy	Ježkovice	Černov	3. 5. 1958	2
venkovská usedlost	Ježkovice, č.p. 27		3. 5. 1958	2
kostel sv. Vavřince, z toho jen: náhrobník Kašpara Lukavického z Lukavice	Krásenko		3. 5. 1958	
kříž	Krásenko	na hřbitově	3. 5. 1958	1
Dům bývalá rychta (panský dvůr)	Krásenko, č.p. 76		3. 5. 1958	2
tvrz Starý zámek, archeologické stopy	Luleč	mezi kostelem sv. Martina a	3. 5. 1958	2

		roklí		
kostel sv. Isidora	Luleč		3. 5. 1958	3
kostel sv. Martina	Luleč		3. 5. 1958	4
Kříž	Luleč	před kostelem sv. Isidora	3. 5. 1958	3
socha sv. Jana Nepomuckého	Luleč	před kostelem sv. Isidora	3. 5. 1958	3
výšinné opevněné sídliště - hradiště Starý zámek, archeologické stopy	Luleč	mezi kostelem sv. Martina a roklí	3. 5. 1958	
fara	Luleč, č.p. 21		3. 5. 1958	2
venkovská usedlost	Luleč, č.p. 28		3. 5. 1958	1
boží muka	Nemojany	při silnici na Brno	3. 5. 1958	3
zvonice	Nové Sady	náves	3. 5. 1958	2
boží muka	Nové Sady	v polích	3. 5. 1958	2
kříž	Nové Sady			2
zvonice	Račice-Pístovice	náves	3. 5. 1958	2
pomník Rudé armády	Račice-Pístovice		3. 5. 1958	2
bašta	Račice-Pístovice	u zámku		3
farní kostel Zvěstování P. Marie	Račice-Pístovice			3
kašna	Račice-Pístovice	u zámku		3
Kříž	Račice-Pístovice	při silnici k Pístovicím	3. 5. 1958	3
kříž	Račice-Pístovice	při silnici k Ruprechtovu	3. 5. 1958	1
park	Račice-Pístovice	u zámku		4
předzámčí	Račice-Pístovice	u zámku		3
socha P. Marie Immaculaty	Račice-Pístovice	náves	3. 5. 1958	3
silniční most, z toho jen: sochy sv. Floriána a sv. Vendelína	Račice-Pístovice		3. 5. 1958	3
zámek	Račice-Pístovice, č.p. 1		3. 5. 1958	3
hlavní kříž	Ruprechtov	uprostřed hřbitova	3. 2. 1997	1
kříž	Ruprechtov	při silnici z Podomí	3. 5. 1958	3
kříž	Ruprechtov	při silnici na Ježkovice	3. 2. 1997	1
Kříž	Ruprechtov	na návsi u zvoničky	3. 2. 1997	1
socha sv. Norberta	Ruprechtov	při čp. 208, proti hlavnímu vchodu na hřbitov	30. 9. 1992	1
venkovská usedlost	Ruprechtov, č.p. 137		3. 5. 1958	3
větrný mlýn	Ruprechtov, č.p. 213		3. 5. 1958	1
socha sv. Jana Nepomuckého	Studnice	při kostele	3. 5. 1958	3

Zdroj: NPÚ – MonumNet, portál odboru kultury a památkové péče JMK

Tabulka č. 5 – Seznam kulturních památek v mikroregionu Protivanovsko

Název KP	Obec (místo)	Ulice nám./umístění	Památkou od
venkovská usedlost, z toho jen: špýchar	Buková, č.p. 2		3. 5. 1958
venkovská usedlost	Buková č.p. 21		3. 5. 1958
venkovská usedlost	Buková č.p. 39		3. 5. 1958
venkovská usedlost	Buková č.p. 57		3. 5. 1958
venkovská usedlost	Buková č.p. 63		3. 5. 1958
venkovská usedlost	Buková č.p. 79		3. 5. 1958
kostel sv. Jana Křtitele	Drahany		3. 5. 1958
socha sv. Jana Nepomuckého	Drahany	za kostelem	3. 5. 1958
venkovský dům	Drahany, č.p. 24		3. 5. 1958
venkovský dům	Drahany, č.p. 68		3. 5. 1958
socha sv. Jana Nepomuckého	Malé Hradisko		3. 5. 1958
výšinné opevněné sídliště - hradiště Staré hradisko, archeologické stopy	Malé Hradisko	Na hradisku	3. 5. 1958
venkovská usedlost	Malé Hradisko, č.p. 28		3. 5. 1958
venkovský dům	Malé Hradisko, č.p. 30	střed obce	3. 5. 1958
zvonice	Niva	střed obce	25.10.1994
výklenková kaplička s krucifixem	Niva	u silnice z Protivínova do Drahan	3. 5. 1958
kříž	Niva	střed obce	17.7.1995
kostel Narození P. Marie	Protivanov		3. 5. 1958
výklenková kaplička	Protivanov	pole u silnic směrem na Nivu	3. 5. 1958
kříž	Protivanov	u silnice směr Boskovice	3. 5. 1958
kříž	Protivanov	při silnice k Bukové	3. 5. 1958
venkovská usedlost	Protivanov, č.p. 10		3. 5. 1958
fara	Protivanov, č.p. 30		28. 7. 2006
venkovská usedlost	Protivanov, č.p. 161		3. 5. 1958
kostel sv. Michala	Rozstání		3. 5. 1958
větrný mlýn	Rozstání	u č.p. 192	3. 5. 1958

Zdroj: Národní památkový ústav, MonumNet

Tabulka č. 6 – Seznam kulturních památek v mikroregionu Časnýř

Název KP	Obec (místo)	Ulice nám./umístění	Památkou od	Stav
kostel - farní, sv. Jana Křtitele	Babice nad Svitavou		3. 5. 1958	1
pomník Rudé armády	Babice nad Svitavou		3. 5. 1958	2
socha - busta Josefa Hybeše	Babice nad Svitavou		3. 5. 1958	1
hrad, zřícenina	Bílovice nad Svitavou		3. 5. 1958	
kostel sv. Cyrila a Metoděje	Bílovice nad Svitavou		3. 5. 1958	2
pomník padlým I.	Bílovice nad Svitavou	ostrůvek na řece	3. 5. 1958	3

světové války		Svitavě		
rodinný dům - místo pobytu S. K. Neumanna	Bílovice nad Svitavou, č.p. 5	Praskavice	3. 5. 1958	2
rodinný dům řadový	Bílovice nad Svitavou, Komenského č.p. 158		3. 5. 1958	3
rodinný dům řadový	Bílovice nad Svitavou, Komenského č.p. 179		3. 5. 1958	1
rodinný dům řadový	Bílovice nad Svitavou, Komenského č.p. 191, č.o. 18		3. 5. 1958	2
vila	Bílovice nad Svitavou, Komenského č.p. 255		3. 5. 1958	1
vila Anna	Bílovice nad Svitavou, Palackého údolí č.p. 283		3. 5. 1958	3
Zřícenina hrádku Šumbera	Kanice	Lazy	3. 5. 1958	
kříž	Ochoz u Brna		3. 5. 1958	
Zdroj: NPÚ - MonumNet, portál odboru kultury a památkové péče JMK				

Tabulka č. 5. – Seznam kulturních památek v mikroregionu Černoohorsko

Název KP	Obec (místo)	Ulice nám./umístění	Památkou od	Stav
kostel sv. Jiří	Bořitov		3. 5. 1958	3
socha sv. Jana Nepomuckého	Bořitov			2
alegorogická socha	Černá Hora	na terase zámku		2
kostel sv. Vavřince	Černá Hora		3. 5. 1958	3
kaple sv. Rodiny nad zámkem s ambitem a ohradní zdí	Černá Hora			2
křížová cesta	Černá Hora	Zámecký vrch	25. 4. 2008	
park u zámku	Černá Hora	u zámku		3
předzámčí	Černá Hora			2
socha archanděla Michaela	Černá Hora			2
socha sv. Jana Nepomuckého	Černá Hora	v parku u zámku		2
Socha sv. Jana Nepomuckého	Černá hora	u kostela		2
výklenková kaplička se sochou sv. Salvátora	Černá Hora		3. 5. 1958	
zámek	Černá Hora, č.p. 1	Na pasece	3. 5. 1958	2
Zdroj: NPÚ - MonumNet, portál odboru kultury a památkové péče JMK				